

Nekrologi

DR. SONJA SOVDAT BANIČ IN MEMORIAM

Marjeta Potočnik

Ob koncu minulega leta je dr. Sonja Sovdat Banič končala svojo življenjsko pot. Ob njenem imenu se bomo ustavili vedno, kadar se bomo ozirali na razvoj transfuzijske medicine in krvodajalstva v Sloveniji. Na tem področju medicine je delala od leta 1945. Neumorno je ustvarjala kadrovske, materialne in organizacijske pogoje za vzpostavitev krvodajalstva in sodobne transfuzijske službe v Sloveniji. S predanostjo zdravnice pri skrbi za sočloveka, skupaj s sodelavci v zdravstveni službi in z Rdečim križem Slovenije, je izpeljala mnoge zahtevne naloge in veliko prispevala, da sodi danes Slovenija s svojim krvodajalstvom in transfuzijsko medicino med uspešne države.

Rojena je bila v Ljubljani leta 1922. Leta 1944 je kot študentka medicine delala na Zavodu za transfuzijo krvi Jugoslovanske armade v Beogradu. V začetku leta 1945 je dobila nalogo, da pripravi pogoje za delovanje transfuzijske službe v Sloveniji.

S svojo iznajdljivostjo in močno voljo je organizirala Oddelek za transfuzijo v Centralni vojni bolnici v Ljubljani. Pomoč je poiskala pri beograjskem transfuzijskem zavodu za nabavo pribora in serumov, pri Propagandnem oddelku v Ljubljani za pozivanje prebivalcev k darovanju krvi in v bolnišnici v Ljubljani, kjer je zbrala najnujnejšo opremo. Tako so 4. junija 1945 v Ljubljani pod njenim vodstvom zbrali prve enote krvi.

V letih 1946–48 je dokončala zaradi vojne prekinjeni študij medicine in potem spet prevzela vodenje Oddelka za transfuziologijo, ki je bil od leta 1946 v sklopu Medicinske fakultete in kliničnih bolnic v Ljubljani.

Ob razvoju zdravstvene službe in večjih potrebah po konzervirani krvi je pridobila soglasje Ministrstva za zdravje za ustanavljanje transfuzijskih oddelkov pri bolnišnicah po Sloveniji.

V časih racionirane preskrbe po drugi svetovni vojni so krvodajalci za zahvalo dobivali živila, vendar se je izkazalo, da kakršnokoli plačevanje slabo vpliva tako na varnost krvodajalca samega kot na bolnika, ki darovano kri prejme. Dr. Sonja Sovdat Banič se je odločila, da s 1. januarjem 1953 ukinejo plačevanje krvodajalcev. Ob primerni zalogi krvi in s pomočjo nekaj nesebičnih krvodajalcev in zdravstvenih delavcev, ki so s svojim dajanjem krvi omogočili neprekinjeno oskrbo bolnikov s krvjo, je bil to začetek brezplačnega, prostovoljnega in anonimnega krvodajalstva v Sloveniji. Tako krvodajalstvo je marsikje v svetu priporočeni, a še vedno nedoseženi cilj, ki omogoča varno transfuzijo krvi. Ob tem je bil izredno pomemben začetek organiziranja krvodajalskih akcij v tesnem sodelovanju z Rdečim križem Slovenije, z njegovimi požrtvovalnimi člani in delom mobilne ekipe, ki je zbirala kri po vsej Sloveniji.

Zaradi razvoja transfuzijske medicine in širitve dejavnosti je bila dr. Sonja Sovdat Banič pobudnica odlo-

čitve Izvršnega sveta Ljudske skupščine o ustanovitvi samostojnega Zavoda RS za transfuzijo krvi leta 1955. Njeno veliko delo je bila pobuda za gradnjo nove stavbe, v katero so se vselili v letu 1958. Tako so bili vzpostavljeni dobri pogoji za delo, omogočeno je bilo izpopolnjevanje tehnik konzerviranja krvi, sušenje krvne plazme, izdelava serumov za določanje krvnih skupin, posodabljanje testiranja pred transfuzijo in dejavnosti v zvezi s prenatalno zaščito, izdelava plastičnih sistemov za transfuzijo, tipiziranje HLA in druge naloge.

V vseh službenih letih je bilo njeno pomembno delo tudi izobraževanje in usposabljanje zdravstvenega osebja za delo v transfuzijski službi, za določanje krvnih skupin in dajanje transfuzije krvi.

Pomembno vlogo je imela pri pripravi strokovnih navodil za organizacijo transfuzijske službe, določitvi delovnih področij in krvodajalskih območij Zavoda RS za transfuzijo krvi in transfuzijskih oddelkov pri bolnišnicah.

Ob vsem organizacijskem, izobraževalnem in rutinskem delu je v strokovnih revijah doma in v tujini objavila tudi strokovne prispevke, kot npr. o distribuciji krvnih skupin pri prebivalcih Krasa, o učinku temperature shranjevanja na bakterijsko okužbo krvi, o zaščiti s serumom proti ošpicam. Napisala je izčrпно poglavje o zbiranju krvi za knjigo, ki je bila dolga leta glavni učbenik transfuzije krvi za jugoslovanske zdravnike.

Zavod RS za transfuzijo krvi je vodila do svoje upokojitve leta 1979, skupaj 32 let.

Sodelavcem in kolegom je bila ne le direktorica, ampak tudi vir spodbud in opora za strokovno delo, tako svojim prvim sodelavcem in učiteljem naše generacije, med njimi dr. Hočevanju in dr. Glonarjevi kot tudi naslednji generaciji zdravnikov in drugih sodelavcev. Dajala nam je pozitivno energijo, učila nas je odnosa do krvodajalcev, ki naj bo prijazen in spoštljiv.

Bila je vzor človeka, ki obvlada položaj. Kljub drobnim postavi je znala odločno nastopiti in sprejeti pomembne težke odločitve, kadar je bilo to potrebno. Tako je organizirala transfuzijsko službo, zgradila novo stavbo Zavoda, uvedla neplačano krvodajalstvo. Obdržala je samostojnost Zavoda RS za transfuzijo v času, ko je bilo to zelo težko, kot da bi slutila, da mora biti transfuzijska služba nekaj posebnega. Tako je to danes zapisano v Evropski direktivi. Zavod RS za transfuzijo krvi je pod njenim vodstvom igral osrednjo vlogo v Sloveniji in je bil ena vodilnih transfuzijskih ustanov v Jugoslaviji. Ob njej se je izoblikovala ekipa strokovnjakov, ki je peljala slovensko transfuzijsko službo po poti razvoja tako, da je transfuzija krvi v Sloveniji tudi danes varna in zagotovljena vsakemu bolniku, ki jo potrebuje.

V veliki meri so v tem še vedno sledi in sadovi dela dr. Sonje Sovdat Banič, zato se je še dandanes vsi, ki nadaljujemo njeno delo, s hvaležnostjo spominjamo kot vzornice.